

FACTUM

Č T V R T L E T N Í K M U Z E A V Y S O Č I N Y J I H L A V A

Poklady Vysočiny – skvosty depozitářů

Výstava *Poklady Vysočiny – skvosty depozitářů* byla v Jihlavě slavnostně zahájena vernisáží 20. listopadu 2014, které se zúčastnili představitelé Kraje Vysočina v čele s hejtnanem MUDr. Jiřím Běhounkem, zástupci vedení statutárního města Jihlavy, hosté – kolegové z Dolního Rakouska, pracovníci všech muzeí a galerií zřizovaných

Krajem Vysočina a bývalí i současní muzejníci a spolupracovníci. Na slavnostní vernisáž navazoval koncert Filharmonie Gustava Mahlera v Horáckém divadle a celý večer završilo společenské setkání v Oblastní galerii Vysočiny.

pokračování na straně 2

Foto: Dana Oberreiterová – MVJ

... a s Ním
přišla Spása
... 3

EDITORIAL

Ohlédnutí za rokem 2014

Závěr roku vždy vybízí k ohlédnutí a zhodnocení toho, co se za uplynulých dvanáct měsíců udělalo – a zároveň je obdobím, kdy většina z nás plánuje, co by v těch dvanácti měsících nastávajících udělat chtělo. Jsou i tací, kteří si nepřestávají dávat předsevzetí – i když (alespoň podle mé vlastní zkušenosti) to není úplně dobrý nápad...

Pro muzeum je bilancování dokonce zákonnou povinností – každoroční výroční zpráva je přesně takovým „bilančním“ přehledem úspěchů i proher – byť je to přehled psaný stylem více strohým a úřednějším, než když uplynulý rok hodnotíme sami pro sebe a za sebe někde u sklenice vína.

Letošní výroční zpráva jihlavského muzea se teprve bude připravovat. Ať už ale bude jakkoli podrobná a rozsáhlá, nemůže nikdy v úplnosti popsat to, co v muzeu proběhlo a čím jeho zaměstnanci prošli v uplynulých dvou letech. Bez nadsázky lze konstatovat, že zprovoznění nového depozitáře, stěhování velké části sbírek, příprava a budování nových expozic a organizace velké putovní výstavy – to vše současně, za plného běžného provozu muzea v Jihlavě i na všech jeho pobočkách – je počín, který nemá v českém muzejnictví obdoby.

Také plánování je pro muzeum nutností a povinností. Pevně věřím, že obdoba „laviny událostí“ posledních dvou let se již nebude opakovat – nyní je ten správný čas využít nahromaděného poten-

ciálu a zkušeností k tomu, aby muzeum začalo fungovat standardním způsobem (i když je jisté, že ten „standard“ je nyní nastaven vysoko a je třeba ho takto minimálně udržet). Plánů má jak muzeum, tak i jeho jednotliví zaměstnanci dost – a to plánů oficiálních i těch zatím jenom „v hlavě“ připravených. Strach z toho, že by jihlavské muzeum nebo jeho zaměstnanci „usnuli na vavřínech“, je proto zcela jistě zbytečný!

Děkuji všem zaměstnancům za práci, invenci i nezměrnou trpělivost. Podmínky byly často velmi složité, jednání vypjatá a plná emocí, práce mnoho a času na její provedení málo. Řada zaměstnanců se pohybovala na hranici fyzických i psychických možností, pracovala na úkor svého volna a obětovala muzeu čas, který by jinak patřil odpočinku, zábavě a rodině.

Doufám, že výsledek všeho toho snažení – posuzovaný subjektivně i objektivně – je aspoň částečnou satisfakcí jihlavským muzejníkům za kvalitu i kvantitu práce, kterou „své“ instituci odvedli vysoko nad rámec svých pracovních povinností.

Poděkování patří samozřejmě také všem návštěvníkům a příznivcům muzea – bez nich by muzeum existovat nemohlo. Věřím, že každý najde i v příštím roce v jihlavském muzeu to „své“, ať již zábavu, poučení, odpočinek či radost z poznávání.

Karel Malý

ZVEME VÁS

Poklady Vysočiny – skvosty depozitářů

Muzeum Vysočiny Jihlava a Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě zvou širokou veřejnost k návštěvě velkého výstavního projektu s názvem Poklady depozitářů, který je kolektivním dílem všech muzeí a galerií zřízených Krajem Vysočina, tj. Muzea Vysočiny v Havlíčkově Brodě, Jihlavě, Pelhřimově a v Třebíči, dále Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě, Oblastní galerie Vysočiny v Jihlavě a Horácké galerie v Novém Městě na Moravě.

Finančně výstavu zaštilil Kraj Vysočina částkou přes 1 mil. Kč; ze-

jména propagace výstavy je pak financována pomocí přeshraničního projektu Živá kulturní spolupráce Vysočina – Dolní Rakousko, jehož nositelem je Muzeum Vysočiny Havlíčkův Brod.

Výstava byla v Jihlavě slavnostně zahájena vernisáží 20. listopadu, které se zúčastnili představitelé Kraje Vysočina v čele s hejtmanem MUDr. Jiřím Běhounkem, zástupci vedení statutárního města Jihlavy, hosté – kolegové z Dolního Rakouska, pracovníci všech

Slavnostní otevření výstavy Poklady Vysočiny
Foto: Dana Oberreiterová – MVJ

muzeí a galerií zřizovaných Krajem Vysočina a bývalí i současní muzejníci a spolupracovníci. Na slavnostní vernisáž navazoval koncert Filharmonie Gustava Mahlera v Horáckém divadle a celý večer završilo společenské setkání v Oblastní galerii Vysočiny.

Výstavní projekt Poklady Vysočiny je výjimečný tím, že v takovém rozsahu nebyly dosud sbírky v majetku Kraje Vysočina a způsobu péče o ně představeny veřejnosti. Výstava nabízí zajímavé pohledy do muzejního a galerijního zákulisí a seznámení s tím, jak se v podobných institucích pracuje. Návštěvníkům umožní rovněž kráčet ve stopách sbírkových předmětů a absolvovat celou cestu, během které se z obyčejného předmětu stane předmět sbírkový a tím i cenný doklad proměn přírody, člověka a celé společnosti. Především však, jak už název výstavy napovídá, se představují skutečné poklady – to nejzajímavější, co muzea a galerie ve svých sbírkách opatrují. Vystavované sbírkové předměty nejsou běžné k vidění, některé nebyly dosud vystaveny vůbec nebo před mnoha lety. V řadě případů jde o unikáty, a to jak svým významem vědeckým, historickou hodnotou, uměleckým ztvárněním nebo finančním vyjádřením jejich ceny. S některými z nich jsou spojeny

poutavé příběhy v souvislosti s jejich vznikem, existencí či s jejich získáním do sbírek.

Výstava využívá všech klasických i moderních způsobů prezentace. Základem je samozřejmě vlastní prezentace exponátů, kterou doprovází stručné texty, k dispozici je audioprůvodce a obsáhlý katalog. Záměry mohou nahlédnout do publikací, které jednotlivé instituce vydaly v posledních letech, případně se zúčastnit soutěže o ceny formou kvízu. Výstavu doplní přednášky pro školy i pro odbornou veřejnost, připraven je program pro školy, pro nejmenší návštěvníky dotykové pexeso, tematické velkoformátové puzzle a další aktivity.

Projekt byl od začátku připravován jako putovní. První instalace je v Jihlavě – k vidění jsou muzejní sbírky v Muzeu Vysočiny Jihlava a galerijní sbírky v Oblastní galerii Vysočiny od pátku 21. listopadu až do 22. února 2015. Poté budou následovat prezentace výstavy v průběhu roku 2015 a na začátku roku 2016 v Třebíči, Havlíčkově Brodě, Pelhřimově a v Novém Městě na Moravě.

Karel Malý

... a s Ním přišla Spása

Muzeum Vysočiny v Jihlavě připravilo v letošním vánočním čase výstavu betlémů ze svých bohatých sbírek. Jedná se o původní jihlavské soukenické betlémy, které v tak velkém rozsahu nebyly dosud prezentovány. Celý fond betlémů a jejich částí totiž v roce 2014 prošel konzervátorským ošetřením, a je proto namístě ho v co největším měřítku představit veřejnosti. Většinou se jedná o řezbářské výtvořky z poloviny 19. a počátku 20. století od dnes již neznámých autorů, což ale nic neubírá na jejich atraktivnosti. Jihlavské betlémy se stavěly každoročně v jiné podobě a i letošní interpretace je poněkud neobvyklá. Vedle jednoho rozsáhlého betlému jde o dalších 12 tematických námětů, které se v jihlavských soukenických betlémech pravidelně vyskytovaly – pastýřská scéna, tříkrálový motiv, orientální námět, těžba stříbra apod.

Snahou organizátorů je ukázat co nejvíce z muzejního betlémového fondu. Součástí výstavy je proto také ukázka současné

řezbářské tvorby jihlavského betlémáře a řezbáře Jiřího Musila, který obohatil svými výtvořky sbírky jihlavského muzea, a jeho betlém se postupně rozrůstá.

Výstava v jihlavském muzeu je doplněna i jedním větším betlémem a dvěma menšími náměty třeštských betlémů, které jsou rovněž v muzejním fondu, tentokrát pobočky Muzea Vysočiny v Třebíči. Jedná se o původní řezané, ale i papírové betlémy z přelomu 19. a 20. století.

Další částí výstavy jsou betlémy zapůjčené z Muzea Vysočiny v Třebíči. Jde o deset současných, ale velice originálních betlémů architekta a designera Josefa Macholána z Třebíčska.

Výstava s názvem ... a s Ním přišla Spása byla otevřena vernisáží 4. prosince a potrvá v jihlavském muzeu až do 18. ledna 2015.

Dana Nováková

Z vernisáže výstavy betlémů, Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

Kouzlo vánočních ozdob

Je všeobecně známo, že zdobení vánočního stromku není lidovým zvykem ani tradicí, jedná se o poměrně novodobou záležitost. Jeden z prvních doložených ozdobených stromků byl vystrojen v domě ředitele Stavovského divadla Jana Karla Liebicha v roce 1812.

Výstava *Kouzlo vánočních ozdob* návštěvníkům představí nejen historii, ale i současnost vánočních ozdob.

Historické ozdoby jsou zastoupeny hlavně ozdobami z korálků kombinovaných s foukaným sklem. Korálkové ozdoby představují nejen předměty denní potřeby, dětské hračky, zvířata, ovoce, zeleninu, ale také výtvarné techniky. Mezi vystavenými exponáty najdou návštěvníci letadlo, vzducholod a také kanón.

Korálkové ozdoby ze své sbírky vánočních ozdob zapůjčila paní Ilona Brychtová z Třebíče.

Ze svých rodinných pokladů propůjčily na výstavu foukané skleněné ozdoby rozličných tvarů a barev Marie Brůzlová a Jarmila Krubová.

Vystavené současné ozdoby jsou vlastně ukázkou řemeslného umu, ani jedna ozdoba nepochází z jakéhokoliv obchodu či obchodního řetězce, veškeré ozdoby vyrobily šikovné ruce našich „dodavatelů“.

Zastoupeny jsou textilní techniky – paličkování, háčkování, patchwork, techniky z přírodnin – výrobky ze slámy a šustí, z rouna a ze dřeva. Ostatní ozdoby jsou drátované, z keramiky, z perníku, z korálků a dále také vizovické pečivo a vitráže.

Přijďte se v čase předvánočního shonu a vánočních svátků podívat do jihlavského muzea, pokochat se krásou a jedinečností vánočních ozdob, jejich zpracováním a kouzelnými detaily.

Výstava v malém výstavním sále potrvá do 11. ledna 2015.

Vánoční ozdoby vystavují:

Miluše Bahouňková	Lada Borecká
Lenka Holasová	Sylva Holendová
Jana Hrevúšová	Jana Chyťalová
Pavla Kvasničková	Ilona Listopadová
Dana Partyková	Eva Řezníčková
František Sádovský	Eva Salátová
Monika Sochůrková	Věra Studená
Hana Tomášková	Jara Zimolová

Dana Oberreiterová

Foto: Dana Oberreiterová – MVJ

Hudební nástroje v proměnách času

Návštěvníci jihlavského muzea si v prvním čtvrtletí roku 2015 mohou prohlédnout hudební nástroje ze sbírky Jaromíra Růžičky z Prahy.

Život pana Jaromíra Růžičky je s hudbou a s hudebními nástroji přímo propojen, v dětství začal hrát na trubku v lidové škole umění a poté působil v různých pražských dechových orchestrech. Sběratel se této zálibě věnuje již asi 30 let. Svě „sběratelské kousky“ hledá a nalézá v různých inzerátech, burzách, obchodech se starožitnostmi, vetešnictvích a v poslední době i na internetových aukcích.

V jeho sbírce jsou zastoupeny téměř všechny druhy existujících hudebních nástrojů. Návštěvníci výstavy se mohou těšit na dechové nástroje plechové – trubky, křídlovky, kornety, lesní i invenční rohy, baskřídlovky, tuby, heligony, dechové nástroje dřevěné – flétny, pikoly, hoboje, fagoty a klarinety. Strunné nástroje smyčcové budou zastoupeny především houslemi. Ze skupiny strunných drnkacích nástrojů budou prezentovány mandoly, kytary, citery,

Exponát ze sbírky Jaromíra Růžičky
Foto: Dana Oberreiterová – MVJ

loutny a tambulářské nástroje. Z bicích nástrojů budou ke zhlédnutí pochodové bubínky, činely, tympán i méně známé hudební nástroje.

Ve sbírce Jaromíra Růžičky jsou zahrnuty i další předměty související s hudbou, jako jsou dirigentské taktovky, staré katalogy výrobců hudebních nástrojů, další reklamní materiály a fotografie vojenských a jiných hudebních souborů.

Výstavu doplní i figurky (porcelánové i z jiných materiálů) znázorňující muzikanty hrající na různé hudební nástroje.

Přijďte si tedy prohlédnout nástroje, které dokáží vyloudit libé zvuky provázející lidstvo po celá staletí. Výstava bude přístupná v malém výstavním sále od 23. ledna do 6. dubna 2015.

Dana Oberreiterová

Dopisování

Od 5. prosince 2014 do 1. února 2015 vás zveme do třeštského muzea na výstavu *Dopisování*.

Není tomu tak dávno, co jsme si místo „esemesek“ psali dopisy. Bývaly někdy na krásně zdobeném papíře, zabalené v obálce se známkou a odeslané z pošty. V poštovních schránkách na nás místo letáků čekaly pohlednice k narozeninám nebo přání k svátku. Bývalo to zdouhavé a pracné, ale mělo to cosi do sebe. Dnes jsou to téměř zaniklé formy komunikace, a proto jsme zapátrali v depozitáři po nejzajímavějších dopisech, pohlednicích, lístcích polní pošty, zkrátka po obsahem či formou pozoruhodné korespondenci. Výstava vás ve stručnosti seznámí také s dějinami pošty v Třebšti.

Milina Matulová

Vánoce očima arménských dětí

Výstava dětských kreseb s názvem Մեր Ծնունդը – *Vánoce očima arménských dětí* vznikla ve spolupráci s česko-arménskou nevládní organizací MIASIN. Všechny vystavené kresby jsou práce žáků ze tří základních škol v Jerevanu (Arménie). Pozorný návštěvník může z obrázků vyčíst nejrůznější tradice arménského národa, jako např. krásný zvyk zdobení stromečku granátovými jablčky nebo jaké pokrmy se připravují na Štědrý večer.

Ač jsou národní jazyk, písmo, zvyky a tradice obou států značně odlišné, věříme, že kouzelný svět viděný dětskýma očima spojuje nejen nás, ale všechny národy světa.

Výstavu je možno zhlédnout v Kavárně Muzeum od 9. prosince 2014 do 25. ledna 2015.

Pavla Lajtkepová

VÁNOCE
S TELČSKÝM BETLÉMEM

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA, POBOČKA TELČ
SRDEČNĚ ZVĚ NA PROHLÍDKU BETLÉMU
MANŽELŮ VOSTRÝCH

OTEVŘENO JIŽ V DOBĚ ADVENTU:

- 30. LISTOPADU
- 6. - 7. PROSINCE
- 13. - 14. PROSINCE
- 20. - 21. PROSINCE

BĚHEM VÁNOCNÍCH SVÁTKŮ BUDE OTEVŘENO:

- 25. - 28. PROSINCE
- 30. - 31. PROSINCE

OTEVŘENO BUDE OD 10 – 16 HODIN.

Tajemství

Třebíčská básnička a fotografka Mirka Hedbávná představuje vítězný soubor letošního ročníku projektu E-MOC-E, který si klade za cíl propagovat uměleckou tvorbu mezi lidmi na nekomerční bázi. Zakladatel projektu Milan Deutsch jej vystihuje třemi základními prvky – emoce mají velkou moc, umění vyvolává pozitivní emoce, bez násilí a zloby a umění vzniká pro radost sobě a druhým.

Mirka Hedbávná

třebíčská básnička a fotografka představí soubor

Tajemství

27. 1. – 1. 3. 2015

Kavárna Muzeum, Masarykovo náměstí 55, Jihlava

Sama autorka o svém souboru říká: „Tajemství je slovo, které má mnoho významů a vždy obsahuje emoce. Vzbuzuje úžas, touhu, kouzlo, očekávání, cestu, jistotu i nejistotu. Spojuje i rozděluje. Každé tajemství trvá do okamžiku, než je odhaleno. Dokud existují předěly obzoru a oblohy, světla a tmy, mosty nad řekou nebo průhledy mlhou, průhledy do sebe sama, potom tajemství nezmizí. A nezmizí-li, vždy bude vybízet i burcovat k přemýšlení a činům.“

Mirka Hedbávná vydala tři autorské básnické sbírky, její fotografie byly dvakrát oceněny na výstavě Praha fotografická, pravidelně se objevují na národních přehlídkách amatérské fotografie. Žije a pracuje v Třebíči.

Po říjnové výstavě v Praze uvidí fotografie Mirky Hedbávné příznivci dobrého světla doma na Vysočině – na výstavě v Kavárně Muzeum v čase od 27. ledna do 1. března 2015.

Ludmila Moržolová

Procházka krasohledem

Na druhou polovinu zimy připravujeme výstavu několika desítek prací výtvarné skupiny V. R. 52 nazvanou *Procházka krasohledem aneb Barvy, sny a fantazie*.

Členové skupiny se původně zabývali fotografií a ilustrací, poslední dobou přešli k nové formě vytváření svých představ a fantazií – k počítačové grafice. Jejich pestrá tvorba je ovlivněna různými výtvarnými směry. V řadě obrazů autoři uplatňují dojmy získané z bezprostředního kontaktu s přírodou a krajinou, jiná dílka jsou typickými improvizacemi ukazujícími vnitřní prožitky autorů. Někteří pracují s prokalkulovanými improvizacemi, které se už neopírají o viděné a mají čistě abstraktní charakter.

Výstava bude zahájena vernisáží ve středu 28. ledna 2015 v 17 hodin. Pro veřejnost bude otevřena od 29. ledna do 6. dubna 2015.

Martin Kos

UDĚLAJI JSME

Co se této noci stalo

V Malovaném sále Muzea Vysočiny Jihlava zazněly ve čtvrtek 4. prosince méně známé adventní písně a koledy v jedinečných úpravách pro zpěv a loutnu. Koncert přinesl nevšední hudební zážitek, který se stal zároveň slavnostní tečkou večera bezprostředně navazující na vernisáž vánočních výstav v jihlavském muzeu.

Účinkovalo vokálně-instrumentální duo ve složení Pavla Fendrichová, zpěv a Jindřich Macek, loutna. Umělci spolupracují od roku 2002 a teoreticky i prakticky se věnují interpretaci renesančních a raně barokních písní s doprovodem loutny. Za dobu svého působení se umělci několikrát vydali i do oblastí jiné než staré hudby, do svého repertoáru zařadili i lidovou hudbu a hudbu 20. století.

Pavla Fendrichová je absolventkou pražské Konzervatoře Jaroslava Ježka v oboru zpěv a Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v oboru sbormistrovství a hudební výchova. V současné době pedagogicky působí na muzikálovém oddělení Konzervatoře a VOŠ Jaroslava Ježka, Týnské škole a Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy a od roku 2010 je také externí pedagožkou zpěvu na pražské DAMU.

Jindřich Macek absolvoval kytarovou hru na Konzervatoři v Pardubicích u prof. Stanislava Juřici v roce 1993 a pokračoval v téže třídě se studiem hry na loutnu, které zakončil absolventským koncertem v Hradci Králové v červnu roku 1999. Je historicky prvním

absolventem oboru loutna na Akademii staré hudby při Filozofické fakultě Masarykovy Univerzity v Brně ze třídy Miloslava Študenta (2005). V současné době působí jako ředitel ZUŠ v Havlíčkově Brodě. Koncertuje jako sólista i jako loutnista rozmanitých komorních seskupení.

Dana Oberreiterová

Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

Photographia Natura v roce 2014

Vernisáž výstavy Photographia natura 2014, Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

Tématem jedenáctého ročníku naší tradiční fotosoutěže byly „Staré cesty, úvozy, aleje a pěšiny“. Cesty od pradávna patřily – a dodnes tomu není jinak – k základním stavebním i orientačním prvkům tradiční kultivované krajiny. Jsou trajektoriemi přirozeného pěšího pohybu našich dávných předků v krajině a staly se nedílnou součástí naší přírody. Cesty, úvozy, pěšiny a aleje vždy vábily všechny romantiky, zejména pak malíře a fotografy. Letošní téma oslovilo celkem 43 autorů, od nichž jsme obdrželi 175 soutěžních snímků. Z toho bylo 14 studentů a žáků, kteří soutěž obdrželi 21 snímků.

V pondělí 24. listopadu 2014 se sešla devítičlenná odborná porota, která pomocí bodového systému stanovila pořadí patnácti nejúspěšnějších snímků:

1. místo Bílé Karpaty – cesta nad hradem Brumov (Petr Vítek)
2. místo Před bouří (Vladimír Holub)
3. místo Alej ke kapli sv. Jana Nepomuckého, Plandry (Michal Delín)
4. místo Trojcestí (Ivo Stejskal)
Cesta do neznáma (Leoš Tůma)

- Cestou k nebi (Vladimír Holub)
- Na Svatý kopeček nad Mikulovem (Hynek Boháč)
5. místo Kamenitá (Lenka Hružová)
6. místo Kolem Doubravy (Hynek Boháč)
Bílé Karpaty – najdeš lesního skřítku? (Petr Vítek)
7. místo Na Sněžce (Michal Delín)
Jarní symfonie (Markéta Veličková)
Cesta ke zřícenině hradu Ronovec (Petr Vítek)
8. místo Po evropském rozvodu (Vladimír Holub)
...a pokaždé jinak krásná (Dana Horská)

V kategorii „Studentská fotografie“ stanovila porota pořadí osmi nejlepších snímků takto:

1. místo (cena za nejlepší studentskou fotografii)
Blátivá cesta (David Šilhavý)
2. místo Kamenitá cesta (Adéla Slabá)
3. místo Zima vs. podzim (Veronika Vondráková)
4. místo Ke křížku (Patricie Krupicová)
Do neznáma (Kamila Zezulová)
5. místo Sluneční svit v lese (Lenka Myslivcová)
Cestou necestou (Kamila Zezulová)

Ve čtvrtek 11. prosince 2014 se uskutečnila vernisáž výstavy celkem 84 vybraných soutěžních snímků, během níž proběhlo slavnostní vyhlášení výsledků soutěže. Letošní soutěž byla opět zaštitěna patronací krajské radní, paní RNDr. Marie Kružíkové, která se slavnostní vernisáží zúčastnila, měla zde milý projev k autorům i ostatním přítomným a nejúspěšnějším autorům předala hodnotné ceny.

Výstava bude otevřena do 25. ledna 2015 a následně bude (již tradičně) zapůjčena Horácké galerii v Novém Městě na Moravě.

Pavel Bezděčka

Kurzy drátování stále pokračují

Spolupráce s dráteníky nastala v roce 2011, když jsme dostali nabídku uspořádat výstavu jejich prací. Samotná výstava mistrů Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků byla velmi úspěšná a úspěch přinesly i doprovodné akce, které měly jediný cíl – zviditelnit toto starobylé řemeslo.

Zájem o drátování byl velký, proto jsme společně s dráteníky paní Věrou Studenou z Kuklíku začaly pořádat drátenické kurzy. Drátem jsme oplétali svíčky, vejce, keramiku, vytvářeli šperky, sezónní de-

korace – velikonoční zápichy, vánoční zvonky a náplní posledního kurzu z 27. října tohoto roku byla výroba andělků.

Pokud se na naše aktivity podíváme statisticky, tak se uskutečnilo již 13 kurzů, jichž se zúčastnilo 113 osob. Náš kurz navštěvují hlavně ženy, ale kurzů se účastnili i dva muži a také velmi šikovné děti. V době počítačových her a virtuální reality určitě potěší zájem mladé generace o rukodělné řemeslo.

Dana Oberreiterová

Z kurzu výroby drátovaného andělka
Foto: Dana Oberreiterová - MVJ

Muzeum Vysočiny Jihlava Vás zve na

KURZ VÝROBY DRÁTOVANÉHO ANDĚLKA

Kurz pod lektorským vedením Věry Studené,
členky Cechu česko-moravských uměleckých dráteníků

V PONDĚLÍ 27. ŘÍJNA 2014 V 15:30

Budeme potřebovat:

- kleště sřipací ploché
- kleště ketlovací
- kleště kombinované půlkulaté se zoubky
- váleček průměr 16 a 10 mm
- korálky dřevěné světlé průměr 10 a 16 mm
- železný žháný drát 1,2 mm a 0,5 mm

Délka trvání kurzu je cca 2 hodiny a kurzovné činí 120 Kč

Limitovaný počet zájemců
Nutno se přihlásit na tel. 567 573 899 nebo na oberreiterova@muzeum.ji.cz

PŘEDSTAVUJEME

Dalbergova ornitologická sbírka

V překotném běhu událostí uplynulých dvou let, spojených zejména se stěhováním sbírek do nových depozitářů a dokončováním nových expozic, zůstala stranou pozornosti řada dalších důležitých činností, bez nichž by muzeum nebylo muzeem. Jednou z nich byla i reparační práce vzácné ornitologické sbírky z pozůstalosti Friedricha Ferdinanda Dalberga. Vzhledem k obrovské historické i vědecké hodnotě této sbírky stojí za to věnovat jí pár řádků i na stránkách tohoto časopisu.

Tvůrce sbírky Friedrich Franz Ferdinand Egbert von Dalberg (1822–1908) se narodil jako jediný syn Karla Antona Maximiliána Dalberga (1792–1859), člena staré německé šlechtické rodiny komořích z Wormsu, svobodných pánů z Dalbergu a Marie Charlotty Sturmfeder von Oppenweiler (1791–1866). Dětství prožil v Aschaffenburgu a také v Dačicích, kde se po studiu práv ve Würzburgu usadil. Díky svým rodičům, jež byli velkými milovníky přírodních věd, si utvářel již od útlého věku hluboký vztah k přírodě. Jeho největší zálibou bylo pozorování ptáků.

První exemplář pro svou sbírku, albinotickou jiříčku obecnou (*Delichon urbica*), získal Dalberg když mu bylo pouhých sedm let. Nebyl však jen sběratelem, byl i vnímavým pozorovatelem, nadšeným chovatelem a brzy se stal i velmi dobrým ornitologem. Proto byl přijat za člena zoologicko-botanické společnosti ve Vídni a rakouské ornitologické pozorovací stanice. Své odborné poznatky publikoval v časopisech *Die Schwalb* a *Verhandlungen des zoologisch-botanischen Gesellschaft in Wien*. Tato pojednání patří k nejstarším zprávám o ptácích jihozápadní části Českomoravské vrchoviny a obsahují tak pro dnešní ornitologii velmi důležitá srovnávací data.

Káně rousná po reparační, coll. Dalberg (Foto: Archiv MVJ)

Kolem poloviny 19. století pojal Friedrich Ferdinand ideu vybudovat spolu se svým synem Friedrichem Egbertem (1863–1914) unikátní sbírku ptáků, v níž budou zastoupeny všechny druhy, jež se kdy objevily v Evropě. Během půlstoletí se podařilo Dalbergům shromáždit za vydatné pomoci mnoha kolegů více než tisíc exemplářů ve 433 druzích. Většinu preparátů zhotovovali vynikající vídeňští preparátoři bratři Hodkové a J. Dorfinger. Dochované exponáty jsou proto nejen cennými zoologickými doklady, ale i ukázkou mistrovské preparátorské práce 19. století.

Rok po smrti Friedricha Ferdinanda, tedy v roce 1909, věnoval Friedrich Egbert sbírku Městskému muzeu v Jihlavě, kde se stala základní zoologickou kolekcí. Mohlo by se zdát, že Dalbergovu sbírku nemohl potkat lepší osud. Místo bezpečného místa v muzejním depozitáři ji však čekalo několikrát stěhování. Až v roce 1953 byla sbírka v dosti neutěšeném stavu předána prvnímu muzejnímu zoologovi Bedřichu Slavíkovi, ošetřena a uložena v nové budově Oblastního musea Vysočiny v Jihlavě na Náměstí Míru (dnes Masarykovo náměstí). I potom však byla několikrát přemístěna, nejprve v rámci budovy, později na zámek v Třešti a nakonec opět do Jihlavy. Časté stěhování a nevhodné umístění se pochopitelně podepsaly na stavu sbírky, a tak se už v 70. letech 20. století objevily první snahy o její obnovu. Repreparace vybraných exponátů byla zadána špičkovému preparátorovi V. Borůvkovi z Opavského zemského muzea, vzhledem k omezeným finančním možnostem se však jednalo jen o malou část sbírky.

V současné době obsahuje Dalbergova sbírka ptáků celkem 543 položek a je součástí sbírek Muzea Vysočiny Jihlava, evidovaných na Ministerstvu kultury České republiky (dále jen MK ČR) pod číslem MJI/002-05-07/146002. Od roku 1999 jsou díky finanční podpoře MK ČR podnikány systematické kroky na její záchranu. V letech 1998–99 proběhla kompletní inventarizace sbírky a některé exempláře byly nově identifikovány. V letech 1999 až 2000 byl sepsán a vydán katalog a od roku 2000 probíhala na zoologickém oddělení Moravského zemského muzea v Brně postupná repre-

Exponát před preparací Foto: Archiv MVJ

parace všech exponátů. Zahrnovala odborné vyčištění preparátů, jejich přeinstalování, zformování, dolepení částí těl, nátěry zobáků a nohou, napuštění ochrannou látkou a další zákroky.

Celkové náklady s repreparací spojené, z nichž polovinu poskytl MK ČR, činily více než půl milionu korun. Na konci roku 2013 byla sbírka přestěhována do nového depozitáře v Heleníně a letos byla repreparace dokončena.

Na podzim roku 2001 se mohla s Dalbergovou sbírkou seznámit i veřejnost. V jihlavském muzeu byla uspořádána výstava nazvaná Ornitologická sbírka barona Dalberga, na níž byla k vidění většina exponátů. Od té doby jsou příležitostně vystavovány jen vybrané části sbírky. Světlo spolu s kolísající teplotou a vzdušnou vlhkostí totiž působí na zoologické preparáty velmi nepříznivě, a proto je třeba způsob jejich prezentace vždy pečlivě zvážit. Sbírkou je však trvale k dispozici badatelům, pro něž je zdrojem cenných informací. Je totiž nejen jednou z nejuplněnějších sbírek evropského ptactva u nás, ale většina exemplářů je opatřena dokumentací obsahující datum a lokalitu jejich odchytu, datum a způsob nabytí, determinaci a další důležité údaje.

Co říci závěrem? Dalbergova sbírka ptáků je, zdá se, zachráněna. Při správné péči a ve stabilních podmínkách může přetrvat ještě mnoho let a přinést poučení a potěšení i příštím generacím. Finanční prostředky věnované na její záchranu nebyly rozhodně investovány zbytečně. Co víc si může kurátor přát? Konec dobrý, všechno dobré. Kéž by příběhy všech muzejních sbírek končily podobně! I když ten náš vlastně naštěstí ještě zdaleka nekončí.

Klára Bezděčková

Exponát před preparací Foto: Archiv MVJ

Podrobnější informace o Dalbergově sbírce viz:

Skřivan P. 2000: Katalog Dalbergovy ornitologické sbírky. Muzeum Vysočiny, Jihlava, 128 pp.

Slavík B. 1961: Dalbergova ornitologická sbírka. – Vlastivědný sborník Vysočiny, Jihlava, Sect. Natur. 5: 195–199.

Nově zrestaurovaná Tóra

ze sbírek Muzea Vysočiny Jihlava

V roce 2013 podalo Muzeum Vysočiny Jihlava úspěšnou grantovou žádost na Ministerstvo kultury ČR o peněžní podporu projektu zrestaurování jedinečného svitku Tóry (inv. č. Ji-111/2012) ze své sbírky archiválií. Práce byla svěřena předním českým odborníkům Ing. Janě Dernovškové, speciálistce Národní knihovny na restaurování pergamentu, která mj. vyučovala ve Škole restaurování a konzervačních technik v Litomyšli, a BcA. Janě Dřevíkové, vedoucí Oddělení restaurování Národní knihovny v Praze.

Jedná se o historicky mimořádný a jedinečný doklad existence a působení Židovské náboženské obce (ŽNO) v Jihlavě, zničené za německé okupace, jejíž oběti se stalo více než tisíc jihlavských Židů. Poté, co byla v noci 30. března 1939 nacisty vypleněna a vypálena židovská synagoga (jež musela být následně stržena), dochovaly se pouze velmi sporé doklady předválečné přítomnosti a života ŽNO v Jihlavě. To ještě zvýrazňuje historickou hodnotu svitku a potřebnost jeho zrestaurování za účelem jeho zachování jako jedinečné kulturně-historické památky.

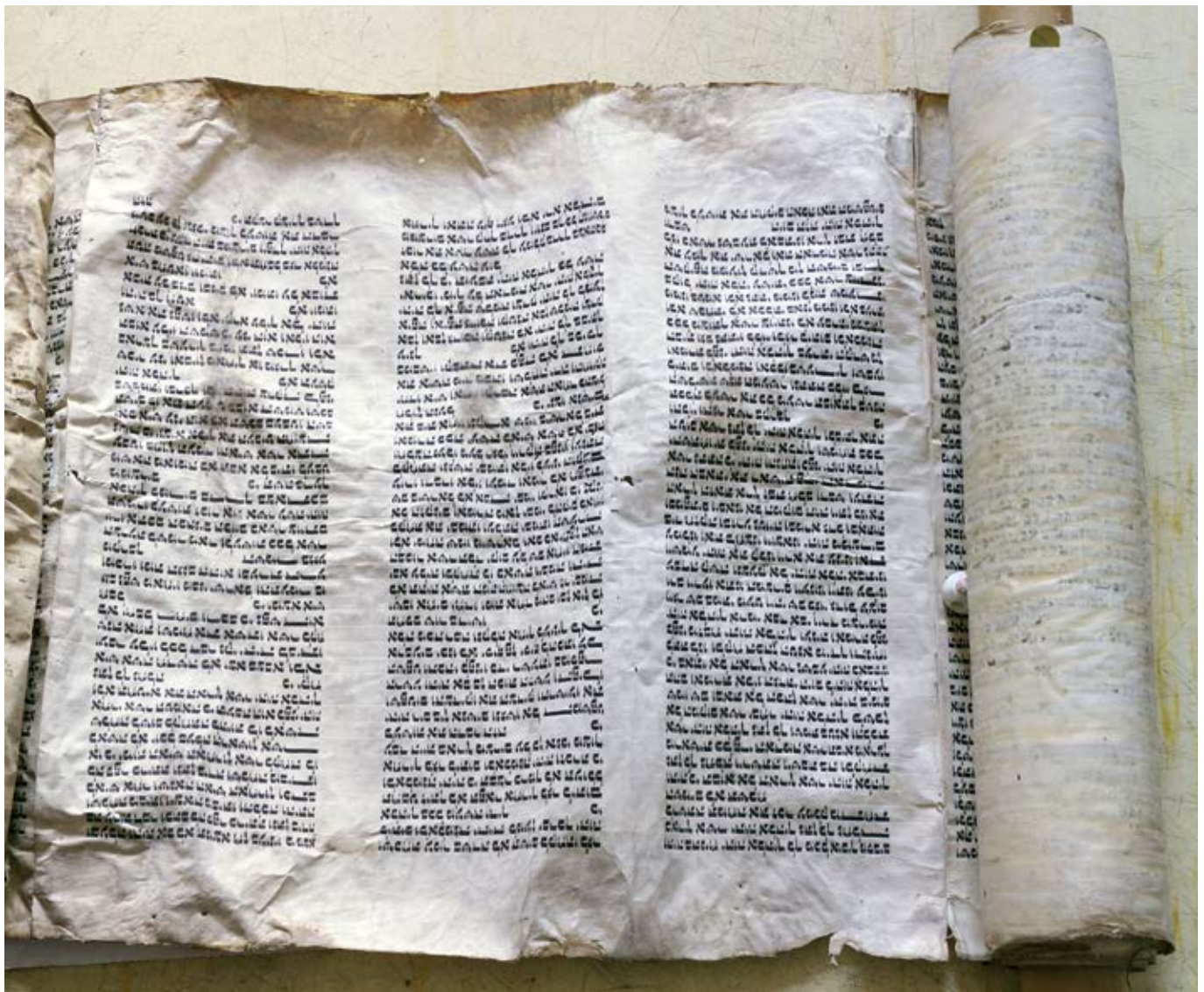
Předmět byl původně ukryt na půdě rodinného domku č. 670/21 v Lidické kolonii, kde jej v 60. letech 20. století při zateplování střechy za trámem našel a do Muzea Vysočiny Jihlava následně daroval Vladimír Škorpík.

Stav svitku vyžadoval celkový odborný zásah. Pergamen byl zkrabacený, křehký, na řadě míst natržený a poznamenaný přímým kontaktem se znečištěnou vodou. Zjevně šlo o následek dlouhodobého uložení bez obalu a v nevhodném prostředí, kde se střídaly extrémní klimatické výkyvy dle ročních období. Materiál byl rovněž napaden biologickými vlivy (hmyz, plíseň). Nejvážnějším poškozením bylo rozsáhlé smrštění pergamentu, které se vizuálně projevilo zvlněním celého svitku.

Před podáním grantové žádosti požádalo Muzeum Vysočiny Jihlava prostřednictvím bývalého pracovníka Státního okresního archivu Jihlava a současně odborníka na dějiny židovské komunity Jihlavská pana Ladislava Vilímka o odborné posouzení nálezu experty z americké Univerzity v San Diegu. Z jejich vyjádření plyne, že se jedná o zlomek Tóry zachycující přibližně čtyři poslední kapitoly knihy Deuteronomia (loučení Mojžíše s Židy v Moábu).

V těchto dnech je náročný proces restaurování svitku Tóry jakožto nejreprezentativnějšího judaika spravovaného muzeem dokončován. Jeho výsledek budou moci badatelé a při výstavním použití i návštěvníci muzea v budoucnu sami posoudit.

Radim Gonda

Snímek Tóry před restaurováním, Foto: Pavla Lajtkepová - MVJ

PŘIPOMÍNÁME

23. ledna 1960 – 55 let – Jacques Piccard a Donald Wals

se ve speciálním batyskafu Trieste potopili do hlubiny Challenger, která je součástí Mariánského podmorského příkopu. Je to člověkem největší dosažená hloubka. Bylo to tehdy poprvé a do dnešního dne naposledy, kdy se něco podobného uskutečnilo. Do hloubky 10 916 metrů klesali pět hodin ve speciálním plavidle podobajícím se kombinaci gondoly a balonu se stěnami tlustými 12,7 cm. Pro osádku to byl jistě nezapomenutelný, vzrušující zážitek. Vzhledem k tomu, že je tam dole nelidská tma, zima a tlak, tak lze jen konstatovat, že chůze po pevné zemi je pořád ještě docela zajímavá a když už se nořit, tak snad jen do vany plné teplé vody...

18. února 1930 – 85 let – americký astronom Clyde Tombaugh

spatřil na obloze původně devátou planetu naší sluneční soustavy – Pluto. Říká se mu také ledový trpaslík, protože asi třetinu jeho hmoty tvoří led. Doprovází jej tři větší měsíce – Cháron, Nix a Hydra. Od září 2006 je zařazena do seznamu planetek. Ať je na jakémkoli seznamu, hlavně že zůstává od nás ve vesmíru v dostatečném odstupu. O bližší setkání snad není třeba stát – už jenom ty názvy: Pluto (bůh podsvětí), Cháron (převozník v podsvětí), Nix (původně Nyx – bohyně noci a temnoty) a Hydra (mýtická devítihlavá nestvůra s neustále dorůstajícími hlavami)...

30. března 1920 – 95 let – zákonem byla ustanovena podoba státních symbolů nově vzniklého Československa

– vlajky, státního znaku a prezidentské standarty. Jedině státní vlajka si po celou dobu zachovala svoji původní podobu. Jako obvykle byla přípravou symbolů včetně vlajky pověřena zvláštní komise, která rozhodla o využití tří slovanských barev – červené, bílé a modré. Vlastní rozpracování dostal za úkol pracovník archivu ministerstva vnitra Jaroslav Kursa. Z jeho návrhů pak byl přijat právě ten s modrým klínem mezi dvěma pruhy. Klín byl pak dodatečně prodloužen do poloviny délky vlajky. Byla to na svou dobu vlajka výjimečná a zjevně i nadčasová, protože se jí nikdo nepokoušel v průběhu dalších let „zdokonalovat“. Jaroslav Kursa zemřel v roce 1950 v zapomnění. A pak že z úředníka nikdy nic kloudného nevypadne...

A NA KONEC...

PF 2015

Musím jednoduše konstatovat, že z hlediska pracovního právě vbíhám do cílové rovinky roku 2014. Vzhledem k tomu, že v podstatě sprintuji poslední dva roky, připomíná můj letošní finiš spíš motání obtloustlé mouchy po nepodařeném zásahu plácačkou. Bylo toho všeho nějak moc a v konečném důsledku mám stejně neodbytný pocit, že jsem tu svoji vlastní práci průběžně zanedbávala – pořád se rojily nové a nové úkoly, které mě od té původní pracovní náplně odváděly.

Takže je konec dalšího roku, začíná se projevovat únava lidského materiálu a z každého rohu pracovny na mě číhají všechny možné pracovní resty. Není to zrovna povzbudivé zjištění. Jsem ale pevně přesvědčená, že to dovolená alespoň dočasně vylepší. Opět jsem se ale utvrdila v přesvědčení, že toho lidí poměrně hodně vydrží. Ne nadarmo se říká, že když kňučíme, že už nemáme sílu, tak ji ještě máme nejmíň jednou tolik. Leccos se zušlechťuje hlavně pod tlakem a i odolnost a výdrž se musí soustavně posilovat. A kdo nemá natrénováno, nic nezvládne.

Na druhou stranu – nic se nemá přehánět. Víte, jak je to s tou žábou, kterou hodíte do vařící vody – hodně rychle z ní prý vyskočí. Když ji ale posadíte do studené a budete ji pomalu přitápět, nechá se, tvor jeden pitomý, klidně uvařit. Doba od nás (i když ne ode všech) vyžaduje pracovat naplno a občas nás nutí vybičovat se k extrémnímu výkonu, ale je třeba si ohlídat, kdy už máme přitopeno natolik, abychom se z toho bez újmy vyhrabali.

Moji milí kolegové, muzejníci! Vydrželi jste toho letos opravdu hodně a prokázali jste vzácnou otužilost a schopnost přežití. To se cení – v přírodě i ve společnosti. Teď už si zasloužíte vyvětrat si hlavu procházkami na čerstvém vzduchu, po jídání dobrého jídla a popíjením ještě lepšího moku, dobrým spaním, hezkým čtením a rozčilováním se jenom v kruhu rodinném (tam je to přece jen něco jiného než handrkování v práci). Pobyt mimo pracovny vás určitě posílí na duchu, protože po Novém roce to vypukne nanovo. Ostatně jak psal pan ředitel v editoriale – vysoký standard v práci bude třeba udržet i nadále...

Až tedy budete odcházet na zasluženou svátkovou dovolenou, tak si můžete zanotovat s českou výpravou na severní pól Píseň proti trudomyslnosti ze známé Cimrmanovy hry:

„Polární noc má zvláštní moc, každého přepadne smutek, Němec i Brit, křesťan i žid, každý by nejraději utekl, ba i ti šikovní Žaponci se silami jsou na konci, jen jeden z národů neskoná, hrůzy severu slavně překoná...“

Krásné svátky vánoční a slavné dobytí roku 2015!

Ludmila Moržolová

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA

21. 11. – 22. 2.

Poklady Vysočiny

velký výstavní projekt představující sbírky muzeí a galerií zřizovaných Krajem Vysočina

28. 11. – 11. 1.

Kouzlo vánočních ozdob

historie a současnost vánočních ozdob

5. 12. – 18. 1.

...a s ním přišla spása

betlémy ze sbírek Muzea Vysočiny Jihlava

12. 12. – 25. 1.

Photographia natura 2014

XI. ročník tradiční fotografické soutěže tentokrát na téma Staré cesty, úvozy, aleje a pěšiny

23. 1. – 6. 4.

Hudební nástroje v proměnách času

aneb historické hudební nástroje sběratele Jaromíra Růžičky z Prahy

28. 1. – 6. 4.

Procházka krasohledem aneb Barvy, sny a fantazie

výstava prací výtvarné skupiny „V.R.52“

5. 2. – 6. 4.

Melancholie severu

výstava fotografií Vladimíra Vojíře představí oblasti za severním polárním kruhem – Špicberky, Lofotské ostrovy, Island či Norsko

KAVÁRNA MUZEUM

9. 12. – 25. 1.

Vánoce očima arménských dětí

výstava pořádaná ve spolupráci s česko-arménským občanským sdružením Miasin představí kresby dětí z Jerevanu

27. 1. – 1. 3.

Tajemství

fotografka a básnířka Mirka Hedbávná představí soubor fotografií s názvem Tajemství krajiny

3. 3. – 12. 4.

Jihlava let osmdesátých

neobvyklý fotografický pohled na město očima Petra Štěpána z doby, kdy se fotografovalo pouze „pohlednicovým“ způsobem

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA, POBOČKA TELČ

prosinec

Vánoce s telčským betlémem

vánoční prohlídka unikátního betlému manželů Vostrých otevřeno v adventní víkendy a od 25. – 28. 12. a 30. – 31. 12.

MUZEUM VYSOČINY JIHLAVA, POBOČKA TŘEŠŤ

5. 12. – 1. 2. 2015

Dopisování

výstava představuje nejzajímavější dopisy, pohlednice, lístky polní pošty, zkrátka pozoruhodnou korespondenci z depozitářů muzea a připomene momenty z historie pošty v Třešti

ZMĚNA PROGRAMU VYHRAZENA !

Museum Factum, 4. ročník, 4/2014

čtvrtletník Muzea Vysočiny Jihlava, MK ČR E 19885,
ISSN 1805-0484 (tisk), ISSN 1805-0492 (on-line verze)

Vydává: Muzeum Vysočiny Jihlava, příspěvková organizace,
Masarykovo nám. 55, 586 01 Jihlava,

IČO 00090735, <http://muzeum.ji.cz>

e-mail: muzeum@muzeum.ji.cz, tel.: 567 573 880

Redakce: Mgr. Ludmila Moržolová, Pavel Bezděčka

Kontakt: morzolova@muzeum.ji.cz, bezdecka@muzeum.ji.cz

Grafický návrh: Hana Matoušková, TAGADESIGN

Tisková příprava a sazba: Oldřich Žaluda